

Hrvatima: o njihovu povijesnom, gospodarsko-socijalnom, jezičnom, kulturnom, vjerskom i nacionalnom razvitku.

Autor je svoje istraživanje ipak pretežno usmjerio na "seljačko-seosko stanovništvo" u tridesetak sela u kojima su Hrvati imali natpolovičnu ili barem polovičnu zastupljenost. Na tome je uzorku istraživao ulogu pojedinih činitelja identiteta, kao što su etnonim, materinski jezik, etnička svijest, te razni "izrazi" materijalne i duhovne kulture, kako bi, prema vlastitu tvđenju, istražio procese interakcije etnokulturne ustrajnosti i asimilacijskih procesa.

Autor ističe da je koncepcija knjige velikim dijelom nastala zahvaljujući višegodišnjem djelovanju Centra za dokumentaciju hrvatske kulture, osnovanom godine 1996. pri Slovačkom narodnom muzeju, kojemu je glavna djelatnost sustavno i kompleksno istraživanje hrvatskoga naroda u Slovačkoj. Naime, pri ovome je Centru u relativno kratkom vremenskom razdoblju prikupljeno te stručno i znanstveno obrađeno niz hrvatskih pisanih dokumenata iz 17. i 18. stoljeća, rukopisnih zbirki vjerskih pjesama i molitava, kronika, vjerskih i školskih knjiga od 18. do 20. stoljeća, ikonografskih, heraldičkih i drugih pisanih dokumenata 16. do 19. stoljeća o najvažnijim rodovima hrvatskoga plemstva i drugo.

Koncepcija knjige je sljedeća: prvo poglavlje govori o naseljavanju Hrvata u Slovačku, a potom slijedi poglavlje o socijalnom raslojavanju migranata s obzirom na porijeklo, ali i društveno-ekonomsku situiranost u doseljenom području na seljački, obrtničko-građanski, zemljoposjednički i plemićki sloj. Nakon toga je riječ o etnonimu, etničkoj svijesti i mentalitetu. Posebno je poglavlje posvećeno etnolingvističkim temama: razgovornom, vjerskom, nastavnom, pisanom i književnom jeziku, te jezičnoj promjeni. Posljednje se poglavlje bavi tradicijskom kulturom i načinom života (poljoprivredom, vinogradarstvom, voćarstvom, graditeljstvom i stanovanjem, odjećom, folklornim likovnim izrazom, obitelji i zajednicom, obitelji i kalendarskim običajima i folklornim tradicijama). Na kraju knjige nalazi se popis literature i kazalo mjesta.

Knjiga Jána Botfka doista je iznimno interdisciplinarno znanstveno djelo o povijesti i kulturi hrvatske zajednice u Slovačkoj koja, kako je istaknuto, već pet stoljeća živi na spomenutom prostoru. U 21. stoljeću ta zajednica broji manje od tisuću pripadnika, ali — kako je autor istraživanjem uspio dokazati — uz pomoć brojnih preživjelih, transformiranih ili novostvorenih identiteta još posjeduje, čuva i njeguje hrvatski etnokulturni identitet.

Jadranka GRBIĆ

Termin *Donja zemlja* označuje u slovačkoj znanosti područja koja su po završetku turske ekspanzije bila izrazito depopulirana te su se u njih tijekom 18. i 19. stoljeća postupno naseljavali pripadnici raznih naroda, među njima i Slovaci. Protežu se od južne državne granice današnje Republike Slovačke na dijelove teritorija današnje Mađarske, Hrvatske, Jugoslavije, zapadne Rumunjske i sjeverne Bugarske.

Jaroslav Čukan, Dolnozemske reflexie na nerol'nické zamestnania, Univerzita Konštantína Filozofa, Nitra 2001., 231 str.

Knjiga slovačkog etnologa Jaroslava Čukana *Donjozemске reflexije na nepoljodjelska zanimanja* predočuje rezultate autorskih terenskih istraživanja od 1994. do 2001. godine u deset lokaliteta na području Mađarske i Hrvatske u kojima i danas žive Slovaci, potomci nekadašnjih migranata. U Hrvatskoj je boravio među Slovacima u slavonskim selima Ledenik i Markovac.

Svoju pozornost autor je usmjerio na "nepoljoprivredne aktivnosti poljoprivrednog pučanstva, kao i na takva zanimanja koja možemo označiti glavnim ili bitnim izvorima prihoda i prehrane a da nemaju veze s poljoprivredom" (Čukan 2001:32). Preciznije, autor je istraživao "način života i kulturu Slovaka na Donjoj zemlji koji: 1) su se posvetili poljoprivredi na svom imanju kao dominantnom izvoru prehrane, ali redovno ili povremeno poboljšavaju svoju gospodarsku situaciju aktivnostima izvan vlastitog gospodarstva, 2) imaju glavno zaposlenje ili važan izvor prihoda i prehrane izvan poljoprivredne produkcije na vlastitom gospodarstvu, no obično iz raznih razloga ne ostavljaju ni posao na imanju, kojemu je osnova zemlja" (Čukan 2001:33). Riječ je, dakle, o istraživanju problema dvojnog zaposlenja. Konkretno, u istraživanim selima riječ je o ljudima koji su se, uz poljoprivredu bavili sječom drva, kočijašenjem, trgovinom konjima, ribolovom, građevinarstvom, klesarstvom, vađenjem vapnenca, kamena i pijeska, obrtom, preprodajom voća i povrća i dr.

Slijedom zacrtanog cilja istraživanja autor je pratio gospodarenje u odabranim lokalitetima, nastojeći stvoriti kompleksnu sliku kulture u društvenom kontekstu, ne izostavljajući iz vida zemljopisne pa i povijesno-političke okolnosti koje su uvjetovale način života Slovaka u svakome od njih. Budući da su sva istraživana područja multietnička, autor je uočio poseban odnos između zanimanja, specifičnih vrijednosnih orijentacija i etniciteta. Uz to je autor uočio isprepletanje adaptacijsko-akulturacijsko-asimilacijskih procesa, karakterističnih u kulturi pluralnih društava, a osobito u zajednicama u dijaspori. Stoga je ova knjiga Jaroslava Čukana zanimljiv prilog istraživanju etnokulturnog identiteta Slovaka u *Donjoj zemlji*, a s hrvatskoga stajališta zanimljiv znanstveni doprinos istraživanju manjina u Hrvatskoj.

Jadranka GRBIĆ

Authenticity, Whose Tradition?, ed. László Felföldi, Theresa J. Buckland, European Folklore Institute, Budapest 2002., 161 str.

Knjiga je zbornik izlaganja održanih u Szekszárdu u Mađarskoj od 16. do 22. srpnja 1999. na konferenciji Studijske podskupine za obnovu (Revival Sub Study Group) pri Studijskoj skupini za etnokoreologiju Međunarodnog savjeta za tradicijsku glazbu (ICTM). Glavna je

tema konferencije, a ujedno i ovog zbornika, autentičnost, izvornost i/ili vjerodostojnost u primjerima obnovljenih tradicija. Zbornik je podijeljen u tri ravnopravno zastupljena dijela.

Prvi dio, naslovljen *Etnološke perspektive*, obuhvaća radove stručnjaka iz područja etnologije, etnografije i folkloristike. Mihály Hoppál (Mađarska), polazeći od primjera jedne mađarske zajednice u Sjedinjenim Američkim Državama, predlaže da se autentičnost tradicije koja mijenja svoj kontekst promatra ponajprije u smislu očuvanja njezine izvorne svrhe ili pak namjere. Sabina Ispas (Rumunjska) smatra da definiciju folklora treba proširiti na pitanja nacionalnih identifikacija, a time i na industrijsku kulturu i masovne medije. Uspoređujući i suprostavljajući različite sovjetske i ruske stavove prema votianskoj kulturi — kulturi malog baltičko-finskog naroda čiji je jezik i tradicija u nestajanju, Madis Arukask (Estonija) obrazlaže zapravo različite stavove prema autentičnosti. János Sipos (Mađarska) prikazuje naricaljke iz Anatolije kao vrlo arhaičan i autentičan fenomen.

Drugi dio, naslovljen *Etnokoreološki aspekti*, čini sedam tekstova etnokoreologa s bogatim iskustvom terenskog istraživanja i folklornoga plesa i obnove. Prilog Erna Pesovára (Mađarska) "Tradicija i suvremenost" pridonosi boljem razumijevanju složenosti pitanja "autentičnosti". Egil Bakka (Norveška) promišlja o autentičnosti u plesnoj tradiciji, ispitujući probleme vezane uz folklorni ples u Norveškoj, a Theresa J. Buckland